

YHDENVERTAISUUS VALTUUTETTU

DISKRIMINERINGSOMBUDSMANNEN
NON-DISCRIMINATION OMBUDSMAN
OVTTAVEARDÁSAŠVUOĐAÁITTARDEADDJI

Lausunto

1 (3)

31.8.2020

VVTDno-2020-554

Oikeusministeriö
Demokratia- ja julkisoikeusosasto
oikeusministerio@om.fi

Lausuntopyyntöne 23.6.2020

Yhdenvertaisuusvaltuutetun lausunto viittomakielilain ensimmäisestä arvioinnista

Yhdenvertaisuusvaltuutettu kiittää mahdollisuudesta lausua asiassa ja esittää lausuntonaan seuraavaa.

Viittomakieltä käyttävien oikeudet

Yhdenvertaisuusvaltuutettu toteaa, että viittomakielilaki (359/2015) on kovin suppea laki, joka ei tuonut voimaantullessaan viittomakielisille henkilöille uusia oikeuksia. Viittomakielilaissa on kaiken kaikkiaan viisi pykälää, joista vain yhtä voidaan pitää varsinaisena sisältösäännöksenä: 1 § on määritelmäsäännös, 2 § on lain tarkoitussäännös, 4 § on luettelo voimassa olevasta lainsäädännöstä ja 5 § on lain voimaantulosäännös.

Viittomakielilain säännöksistä lähinnä 3 §:ää voidaan pitää sisältösäännöksenä. Siinä on asetettu viranomaisille edistämismääräys. Sen mukaan viranomaisen on toiminnassaan edistettävä viittomakieltä käyttävän mahdollisuuksia käyttää omaa kieltään ja saada tietoa omalla kielellään. Viittomakielilain edistämissäännös on hyvä asia. Yhdenvertaisuuslain (1325/2014) 5 §:ssä on viranomaisille asetettu kuitenkin jo ennen viittomakielilain voimaantuloa viittomakielilain edistämismääräyslaajuutta laajaisempi yhdenvertaisuuden arviointi, edistämismääräys- ja suunnittelumääräys, joka sisältää yleissäännöksenä myös viittomakielisten henkilöiden yhdenvertaisuuden edistämisen. Yhdenvertaisuuslain edistämismääräys- ja suunnittelumääräykset koskevat muiden yhdenvertaisuuslaissa mainittujen syrjintäperusteiden ohella yhtä lailla niin kieltä kuin vammaisuuttakin.

Erityisen hyvää viittomakielilaissa on se, että viittomakielisyyttä ei ole si-
dottu kuulokykyyn sekä se, että suomenruotsalainen viittomakieli maini-
taan lainsäädännön tasolla.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu katsoo, että viittomakielilain suurin arvo löy-
tynee mahdollisesti viittomakielilakia koskevasta perustuslakivaliokun-
nan mietinnöstä (PeVM 10/2014 vp) sekä sivistysvaliokunnan lausunnosta
(SiVL 16/2014 vp). Tästä syystä sekä viittomakielilain suppeudesta joh-
tuen yhdenvertaisuusvaltuutetun näkemyksen mukaan olisi erityisen tär-
keää, että ministeriössä ryhdyttäisiin laaja-alaisiin ja kauaskantoisiin toi-
miin, jotta viittomakielisten henkilöiden oikeudet saadaan turvattua
myös käytännössä. Valtuutetun näkemyksen mukaan tämä vaatii lainsää-
dännön tiukentamista ja täsmentämistä.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu on ensimmäisessä kertomuksessaan edus-
kunnalle (K 6/2018 vp) todennut seuraavaa¹.

Viittomakielisten henkilöiden yhdenvertaisuuden ja osallisuuden
toteutuminen edellyttää tulkkauspalveluiden lisäksi oman kielen
oppimista, mutta viittomakielen opetuksessa on puutteita. Pe-
rustuslakivaliokunta (PeVM 10/2014 vp) on viittomakielilakia kos-
kevassa mietinnössään painottanut oman kielen eli tässä tapauk-
sessa viittomakielen oppimisen merkitystä. Se on pitänyt tär-
keänä, että jokaiselle lapselle ja hänen perheelleen turvataan
mahdollisuudet saada riittävästi viittomakielen opetusta niin,
että lapsen oikeus omaan kieleen eli viittomakieleen toteutuu.
Samalla koko perheelle luodaan mahdollisuudet toimivaan vuo-
rovaikutukseen yhteisen kielen avulla. Edelleen perustuslakiva-
liokunta edellytti mietinnössään, että hallitus ryhtyy toimenpitei-
siin sen turvaamiseksi, että viittomakieltä käyttävien oikeudet to-
teutuvat koko maassa siten kuin heidän kielellisiä oikeuksiaan
koskevaa lainsäätöä laadittaessa on tarkoitettu.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu on perustuslakivaliokunnalle 12.3.2018 anta-
massa lausunnossaan koskien hallituksen kertomusta kielilainsäädännön
soveltamisesta 2017 (8/2017) nostanut esille viranomaistulkkaukset seu-
raavasti.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu pitää tärkeänä, että viittomakielis-
ten henkilöiden oikeus tulkkaukseen erityisesti sosiaali- ja ter-
veyspalveluissa turvataan. Nykyinen tilanne johtuen tulkkauspal-
velulain toissijaisuudesta (laki vammaisten henkilöiden tulkkaus-
palvelusta, 133/2010) on aiheuttanut sen, että viittomakielinen
henkilö saattaa jäädä sosiaali- ja terveyspalveluita käyttäessään

¹ [Yhdenvertaisuusvaltuutetun kertomus eduskunnalle](#)

kielellisten oikeuksien toteutumisen suhteen heikompaan asemaan kuin esimerkiksi osallistuessaan harrastuksiinsa. Harrastuksiinsa asiakas saa tulkkauspalvelulain nojalla ammattitulkin, kun taas sosiaali- ja terveyspalveluiden puolella asiakas on sen varassa, onko kyseisellä viranomaisella osaamista tulkin tilaamiseen suhteen tai pidetäänkö tulkkia ylipäättään tarpeellisena.

Lisäksi valtuutettu on perustuslakivaliokunnalle 12.3.2018 antamassa lausunnossaan pitänyt tärkeänä, että tulkkauspalveluiden hankinta toteutettaisiin siten, ettei sen kilpailuttamisesta aiheudu asiakkaille haittaa. On tärkeää, että asiakas voi käyttää itselleen tuttua tulkkia ja voi luottaa saavansa tulkkauspalvelua sitä tarvitessaan. Laadukkaasti toimivat tulkkauspalvelutkaan eivät kuitenkaan riitä, vaan myös omakielisten palveluiden saamista on kehitettävä.

Viittomakielisiä henkilöitä koskevat yhteydenotot koskevat usein Kelan tulkkauksen toteutumattomuutta tai sen laatuun liittyviä moninaisia tilanteita. Ongelma voi tulla eteen myös niinkin perustavanlaatuisessa tilanteessa, ettei vastapuoli hyväksy viittomakielientulkin käyttämistä. Tiedonsaannin ongelmat ovat myös nousseet esille.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu pitää edelleen keskeisenä, että perustuslakivaliokunnan esittämät näkemykset koskien viittomakielilakia huomioidaan asianmukaisesti sekä lainsäädännön että käytännön tasolla. Kertomuksessaan eduskunnalle yhdenvertaisuusvaltuutettu on katsonut, että viittomakielisten lasten oikeus omaan kieleen tulee turvata lainsäädännön tasolla.

Yhdenvertaisuusvaltuutetun näkemyksen mukaan viittomakieltä käyttävien oikeudet eivät toteudu siten kuin heidän kielellisiä oikeuksiaan koskevaa lainsäädäntöä laadittaessa on tarkoitettu. Valtuutetun näkemyksen mukaan nykyinen viittomakielilaki ei ole tuonut asiaan mainittavaa muutosta.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu

Kristina Stenman

Ylitarkastaja

Pamela Sarasmo